

Laws

10. Uniform Commercial Code [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.cornell.edu/ucc/ucc.table.html>

The article is devoted to the comparison and analysis of the legal regulation interpretation of a contract for international sale of goods under American, Ukrainian law and the Vienna Convention 1980.

Keywords: Contract for international sale of goods, the interpretation of the contract for international sale of goods, the conflict of laws, applicable law

В статті здійснено порівняльно-правовий аналіз регулювання толкування договору міжнародної куплі-продажу товарів в соответствии з положеннями торгового права Соединенных Штатов Америки, національного законодавства України, а також Венської конвенції 1980 г. о международной купле-продаже товаров. Также в статье исследовано основные принципы коллизионного регулирования международной купле-продажу товаров.

Ключевые слова: договор международной купле-продажу товаров, толкование договора международной купле-продажу товаров, конфликт законов, применяемое право.

УДК [341.174: 061. 1 ЄС]: 304.42

З.П. Білошкурська,
к.ю.н., доцент,
В.С. Костюк,
к.е.н., доцент,

Уманський національний університет садівництва

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Практика розвитку Європейського Союзу (ЄС) переконливо свідчить про те, що процеси міжнародної інтеграції багато в чому визначаються мірою поєднання соціального простору країн, що інтегруються. Нині соціально-правова політика ЄС повинна бути фактором поглиблення інтеграційних процесів, проте залишається відкритим питання про ефективність її реалізації на сучасному етапі інтеграції.

Ключові слова: європейська інтеграція, Європейський Союз, соціально-правова політика.

Українські вчені виявляють неабиякий інтерес до проблем європейської інтеграції, насамперед тим економічним вимогам, яким повинна відповідати Україна, аби стати навіть асоційованим членом ЄС. Проте вивчаючи моделі майбутнього розширення ЄС, вітчизняні вчені мало уваги звертають на соціальні стандарти в умовах європейської інтеграції.

Нині напрями діяльності ЄС у соціальній сфері такі: сприяння розв'язанню специфічних соціальних проблем, які погіршують становище певних груп населення – непрацевдатних, жінок, молоді, етнічних меншин, іммігрантів, людей похилого віку, сприяння охороні праці і здоров'я, підвищення рівня життя, сприяння поступовому зближенню національних соціальних систем завдяки розробці загальних соціальних нормативів, що включаються в право ЄС і в законодавства країн-членів. Урахування досвіду країн Європейського Союзу може позитивно вплинути на розробку ефективної соціальної політики в нашій державі.

Незважаючи на те, що соціальним аспектам інтеграційних процесів у межах ЄС у зарубіжній науковій літературі почали приділяти увагу від 70–80-х рр. ХХ ст., компетенція ЄС у сфері соціальної політики залишилася значною мірою поза увагою дослідників, оскільки основні акценти були зроблені на дослідженні таких прикладних проблем гармонізації соціального законодавства держав-членів, як фінансування систем соціального забезпечення та захисту населення, різний рівень гарантування соціальних і трудових прав тощо. Згодом увагу зарубіжних дослідників було повернуто до теоретичного обґрунтування концепцій соціальної політики ЄС (Г. Кун, К. Кремаліс, О. Щульц, Б. Янсен та ін.), однак сама соціальна компетенція ЄС була і залишається малодослідженою. В Україні дослідження в царині соціальної політики ЄС зосереджено в основному

на теоретико-правових аспектах або ж економічних аспектах (В.К. Забігайло, В.Ф. Опришко, М.М. Ентін, І.В. Даниленко, І. Калачева, К.П. Кизилова, А.П. Корнійчук, І.І. Осипова, В.І. Муравйов та ін.) євроінтеграційних процесів.

Метою дослідження є узагальнення досвіду країн Європейського Союзу щодо процесів інтеграції у сфері соціальної підтримки населення.

Соціальний вимір – social dimension – термін, що активно використовується в документах ЄС при дослідженні процесів інтеграції в соціальній сфері, при розробці ефективної соціальної політики в країнах-членах Співтовариства.

Концепція соціальної політики не має загальноприйнятого визначення. Існує певний взаємозв'язок між соціальною політикою держави та концепціями соціальної держави, котрі сформувались у державах Європейського Союзу: континентально-європейська модель соціальної держави; англосаксонська модель держави благоденства («welfare state»); держава благоденства скандинавського типу. Брак єдиної дефініції соціальної політики, яка була б закріплена в національних актах держав або в міжнародно-правових актах, можна зазначити, що критеріями її визначення виступають відносини, яких ця політика стосується, предметна сфера, її мета та конкретні завдання. Отже, під соціальною політикою слід розуміти сукупність заходів державних, недержавних і міждержавних інституцій, спрямованих на забезпечення належного рівня життя людини. Предметом соціальної політики є соціальні відносини, метою яких є забезпечення розвитку особистості та забезпечення гідних умов життя людини. У свою чергу, об'єктом соціальної політики виступає людина та забезпечення її належного життєвого рівня.

За сучасних умов можна виділити два основні підходи до її трактування – це розуміння в широкому і вузькому значенні.

У вузькому значенні, соціальна політика визначається як діяльність держави з перерозподілу фінансових ресурсів на основі чинного законодавства між різними соціальними групами населення. Таким чином, у межах даного розуміння соціальної політики соціальна сфера обмежується системою забезпечення. У широкому розумінні, дане поняття – це діяльність усіх суб'єктів соціальної політики, що направлені на досягнення певного суспільного ідеалу. Таке розуміння передбачає включення (повне або часткове) і соціальних, й економічних, і культурних прав у соціальну сферу. У широкому розумінні, соціальна політика не зводиться лише до рішення економічних і соціальних проблем, а передбачає також формування моральних устоїв суспільства.

Європейський Союз як новий тип регульованої структури, де сконцентрована більша частина економічного і політичного потенціалу Європи, шукає шляхи усунення гострих соціальних потрясінь.

З перших кроків функціонування Європейського Співтовариства починається формування єдиного соціального середовища на території Європи, хоч перші договори в частині питання соціального захисту носили декларативний характер і більше стосувалися права на працю. Важливість соціального виміру інтеграції знайшла своє відображення в Хартії основних соціальних прав трудящих Співтовариства 1989 року, де були зафіксовані 12 основних соціальних прав, які країни-члени ЄС зобов'язувалися забезпечити на належному рівні. Головним недоліком Хартії було те, що її дії обмежувалися правами працюючих і не поширювалися на всіх громадян.

Принципи соціальної політики Хартії були закріплені в Угоді про соціальну політику як додатка до Маастрихтського договору 1992 року. Саме цей договір уводить поняття громадянства Європейського Союзу, що для європейців ідентифікується з соціальними правами. А з кінця 1990-х років уже сформувався єдиний соціальний простір ЄС, тобто створений механізм прийняття рішень і контролю за здійсненням соціальної політики в межах усього Союзу.

Фундамент сучасної соціальної політики було закладено 2002 року на Світовому саміті зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (Саміт Землі 2002). Соціальний складник стійкості розвитку орієнтований на людину і спрямований на збереження стабільності соціальних і культурних систем, серед іншого, на скорочення кількості руйнівних конфліктів між людьми. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ. Бажане також збереження культурного капіталу і різноманіття в глобальних масштабах, а також повніше використання практики стійкого розвитку, наявної в невідоміючих культурах. Для досягнення стійкості розвитку, сучасному суспільству доведеться створити ефективнішу систему ухвалення рішень, що враховує історичний досвід і заохочує плюралізм. Важливе досягнення не тільки внутрішньо-, а й міжпоколінної справедливості. У межах концепції людського розвитку людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Спираючись на розширення варіантів вибору людини як головну цінність, концепція сталого розвитку передбачає, що людина повинна брати участь у процесах, які формують сферу його життєдіяльності, сприяти прийняттю і реалізації рішень, контролювати їх виконання.

Соціальна політика ЄС складається з двох рівнів: національного й наднаціонального. До функцій соціальної політики на рівні окремої країни належить забезпечення таких суспільних соціальних потреб, як охорона здоров'я, освіта, охорона праці, захист навколишнього середовища, соціальний захист пенсіонерів, непрацездатних громадян, багатодітних сімей, безробітних.

Наднаціональне регулювання, метою якого є загальна координація соціальних систем усіх країн-членів ЄС, сприяє з'ясуванню таких питань, як підвищення якості життя, поліпшення охорони здоров'я та праці, а також зближення соціальних систем країн-учасниць європейської інтеграції. Для цього використовується насамперед правове та інституціональне регулювання. Наднаціональну соціальну політику здійснюють такі спеціалізовані організації, як Постійний комітет із зайнятості, структурні фонди, Європейська служба зайнятості, Система взаємної інформації з політики зайнятості та інші.

Аналіз теоретичних засад функціонування інституційно-правового механізму ЄС вказує на те, що існує два базові критерії для поділу інститутів та органів ЄС на основні й допоміжні: визначення правового статусу в установчих договорах і самостійна, незалежна участь у процесах прийняття рішень. Застосовуючи ці два критерії, основними органами ЄС є Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Європейський Парламент і Суд Європейських Співтовариств, які реалізують компетенцію ЄС у соціальній сфері. До основних процедур прийняття рішень, визначених установчими договорами, зараховують: консультації (consultation), спільне прийняття рішень (codecision), співпраця (cooperation) і згоди Європейського Парламенту (assent). Україна як європейська країна має спільну з країнами ЄС історію та поділяє їхні соціальні цінності. Побудова в Україні правової, соціальної держави, діяльність якої спрямована на захист людини як основної соціальної цінності, гостро ставить проблему відповідності правового забезпечення соціальної політики держави стандартам Європейського Союзу, у межах якого питанням правового регулювання соціальної політики приділено значну увагу. Правові стандарти забезпечення соціальної політики в ЄС відображені передусім у тих соціальних цілях і завданнях, які закріплені в установчих договорах Європейського Союзу та Європейського Співтовариства.

Правовою основою співробітництва між Україною та Європейським Союзом є Угода про партнерство та співробітництво між ЄС і Україною (УПС), в якій поставлено завдання здійснити адаптацію законодавства України до правових стандартів ЄС, включаючи і стандарти правового забезпечення соціальної політики в ЄС. Відповідно, ці завдання конкретизовано у Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу та Концепції Загальнодержавної програми адаптації національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Об'єктами двостороннього співробітництва Україна-ЄС у соціальній сфері є насамперед трудові відносини і відносини щодо соціального забезпечення та захисту економічно активного населення. Предметом двостороннього співробітництва України та ЄС у сфері соціальної політики є реалізація ст. 24–29, 51 і 71 УПС. Виходячи з реального стану імплементації положень УПС, відповідної національно-правової бази її імплементації, а також механізму імплементації у праві ЄС, можна дійти висновку, що правовим проблемам співробітництва між Україною та ЄС у соціальній сфері приділено мінімальну увагу як з боку європейських інституцій, так і з боку держав-членів ЄС і України. З метою активізації співробітництва між Україною та ЄС у сфері соціальної політики слід використати диференційований підхід і зосередити увагу на договірно-правовому регулюванні соціальних відносин між Україною та державами-членами ЄС, що дозволить надати значення особливостям відносин із кожною державою-членом ЄС саме в соціальній сфері.

Починаючи з 1991 року, коли Україна здобула незалежність, відносини України з ЄС набули динамічного характеру. Поштовхом для цього є спільне розуміння того, що процвітання, стабільність і безпека, як ЄС, так і України, можуть бути значно посилені тісною співпрацею. Метою угоди про Асоціацію між Україною та ЄС є досягнення значних і конкретних результатів завдяки прогресивному впровадженню низки практичних заходів. ЄС буде надавати Україні підтримку при виконанні таких цілей і пріоритетів:

- підготовка до впровадження законодавства ЄС у сфері гендерної рівності, антидискримінації, охорони здоров'я та безпеки праці, трудового законодавства та умов праці, передбаченого у відповідних додатках до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- обмін найкращою практикою підвищення ефективності соціального захисту як для посилення його соціальної відповідності, так і фінансової сталості, а також значного зниження бідних і незахищених людей;
- заохочення як трестороннього, так і двостороннього діалогу та зміцнення спроможностей соціальних партнерів, зокрема у межах ТАІЕХ;

Право

- просування укладення угод між Україною та державами-членами ЄС з питань координації соціального захисту робітників-громадян України, які легально працюють у державах-членах ЄС;
- проведення реформи галузі охорони здоров'я;
- підготовка до впровадження в Україні законодавства ЄС у сфері охорони здоров'я, насамперед передбаченого додатками до Угоди про асоціацію, серед них щодо тютюну, кровотворних тканин і клітин, а також інфекційних захворювань;
- профілактика незаразних хвороб завдяки санітарній освіті та просуванню здорового способу життя і через заходи, спрямовані на такі основні детермінанти та проблеми здоров'я, як охорона здоров'я матері і дитини, психічне здоров'я, залежність від алкоголю, наркотиків та тютюну, а також завдяки ширшому залученню громадянського суспільства;
- профілактика та контроль інфекційних захворювань, зокрема, ВІЛ/СНІДу, туберкульозу, інфекцій, що передаються статевим шляхом, і гепатитів С і В;
- здійснення спільної роботи й обмінів з метою просування подальшої інтеграції України до Європейського простору вищої освіти в контексті її членства в Болонському процесі;
- робота в напрямі взаємного визнання академічних і професійних кваліфікацій, дипломів і сертифікатів про освіту;
- здійснення спільної роботи й обмінів для підтримки України в приведенні її системи професійно-технічної освіти ближче до процесу модернізації структур професійно-технічної освіти ЄС, яке відбувається в межах Копенгагенського процесу, і через такі інструменти, як Європейська система кваліфікацій (European Qualifications Framework – EQF), Європейська залікова система для закладів професійно-технічної освіти (European Credit system for VET – ECVET) і Європейська система гарантування відповідності якості професійно-технічної освіти (European Quality Assurance Reference framework for Vocational Education and Training – EQARF);
- посилення діалогу щодо систем загальної середньої освіти, дистанційної освіти та навчання впродовж усього життя та інших.

При потребі ЄС здійснюватиме все це за допомогою різноманітних засобів, а саме: обміну технічними експертними оцінками і рекомендаціями, найкращими практиками та ноу-хау; обміну інформацією; надання підтримки в розбудові та посиленні інституційної спроможності. Це також може передбачати консультативну допомогу та структурований процес наближення законодавства до законодавства ЄС. Сторони можуть також розглянути можливість започаткування секторальних діалогів, як визначено в окремих секторах.

Сторони здійснюють допомогу відповідно до принципів належного фінансового управління та співпрацюють у сфері захисту фінансових інтересів України та ЄС, вживають ефективні заходи з метою попередження та боротьби із шахрайством, корупцією та іншою нелегальною діяльністю, *inter alia*, шляхом взаємної адміністративної допомоги та спільної правової підтримки у сферах, охоплених даною Угодою. Для цього Україна також поступово приводитиме національне законодавство у відповідність з положеннями угоди.

Які саме вигоди отримає Україна від Асоціації з Євросоюзом? Ясна річ, що після підписання угоди про Асоціацію з ЄС відразу і раптово нічого не зміниться. Але, по-перше, у влади з'явиться реальний інструмент упровадження реформ економічної політики, що приведе до ініціювання процесу стійкого зростання. А по-друге, те, чим, нарешті, почне займатись Україна, має принести досягнення сучасних економічних і життєвих стандартів особистої безпеки та гарантованих прав і свобод громадян.

Соціальна інтеграція – зближення рівнів соціального забезпечення, норм і форм організації соціального захисту – залишається поки що віддаленішою метою, ніж політична інтеграція. І головна проблема – виконання заявлених прав і досягнення таких же гарантій у соціальній сфері на рівні Союзу, які досягнуті в державах з розвинутою системою соціального захисту.

Література

1. European Social Protection Systems in Perspective [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://phoenixtn.net/publication/Social3T.pdf>
2. Хартия Основных социальных прав трудящихся // Европейский Союз: прошлое, настоящее и будущее. Социальная политика. – М., 1996. – 72 с.

The practice of the EU development illustrates that the processes of international integration are mainly defined by the level of compatibility of the integrated countries' social space. Nowadays social policy of the EU should be a factor of integration processes' extending, however there is an open question of

its realisation effectiveness on the modern stage of integration.

Key words: *European integration, European Union, social policy.*

Практика розвитку Європейського Союзу (ЄС) убедительно свідечує про те, що процеси міжнародної інтеграції во многом определяються ступенню сумісності соціального простору інтегруємих країн. Сьогодні соціальна політика ЄС повинна бути фактором углублення інтеграційних процесів, однак лишається відкритим питання про ефективність її реалізації на сучасному етапі інтеграції.

Ключевые слова: *европейская интеграция, Европейский Союз, социально-правовая политика.*

УДК 347.9

М.П. Воронов,
помічник-консультант
народного депутата України, м. Київ

ОСОБЛИВИЙ ХАРАКТЕР ПРАВОВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ ДИТИНИ

Розглянуто основні змістовні елементи правовідносин за участю дитини в рамках сімейних правовідносин. Показано, що при самостійній реалізації дитиною своїх сімейних прав або при реалізації сімейних прав за допомогою законних представників, пріоритет повинен надаватися захисту прав дитини та забезпеченню її законних інтересів.

Ключові слова: *сімейні правовідносини, реалізація прав дитини, диференціація правоздатності, визначення сім'ї*

Поява сімейних правовідносин є результатом впливу норм права на суспільні відносини в галузі сім'ї. Сімейні правовідносини передбачають здійснення особистих зв'язків, насамперед, між батьками і дітьми, іншими близькими родичами, в межах яких реалізуються функції, які сім'я виконує в суспільстві. Отже, як предмет сімейних правовідносин розглядається сім'я та правові відносини між її членами.

Реалізація права (лат. – речовий, реальний) означає реальне, самостійне здійснення суб'єктом своїх прав. Дитина як повноправний суб'єкт сімейних правовідносин може брати участь у вказаних відносинах як самостійно (в основному, після досягнення 14 років), так і завдяки законному представництву, передусім, батьків, а також осіб та органів, які їх замінюють (в основному, до досягнення 14 років).

Виходячи з норми ч. 8 ст. 7 Сімейного кодексу (далі – СК) «регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально важливим урахуванням інтересів дитини», яка відповідає ст. 3 Конвенції про права дитини 1989 р. про найкраще забезпечення інтересів дитини, визначаються ступінь і межі участі законних представників у реалізації дитиною її прав. У будь-якому разі, при самостійній реалізації дитиною своїх сімейних прав або при реалізації сімейних прав за допомогою законних представників, пріоритет повинен надаватися захисту прав дитини та забезпеченню її законних інтересів.

Залучення законних представників і/або закладів, які опікуються дітьми, до реалізації дитиною сімейних прав можна розглядати як особливість реалізації вказаних прав дитини. Так, кожна дитина від народження наділяється широким обсягом сімейних прав (сімейна правоздатність дитини), утім, здійснення (самостійна реалізація) дитиною сімейних прав до досягнення вказаного в законі віку (сімейна дієздатність) обмежується через фізичну та розумову незрілість останньої. Традиційний, більшою мірою для цивільного права, погляд на категорію «правоздатність» як обов'язкову складову частину категорії «правосуб'єктність», де правоздатність особи різною мірою співвідноситься з дієздатністю особи [7], є поширеним і зараз. За аналогією визначення цивільної правоздатності, як здатності мати цивільні права та обов'язки, яку мають усі фізичні особи (ч. 1 ст. 25 ЦК), доходимо висновку, що правоздатність однаковою мірою належить всім реальним суб'єктам права, включаючи дитину. Однак чи так це. З одного (з формального) боку особа, наділена правоздатністю, – це вже суб'єкт права; з другого боку – вона (особа) тільки може бути суб'єктом